אור צדיק

חמדות גנוזות ופנינים יקרים מעשי הצדיקים
ופעולתם הליכותיהם בקודש ורום מעלתם של
מרנן תלמידי הבעש"ט זי"ע וממשיכי דרכם
אוצר בלום וכלי מלא ברכה מסודר וערוך מתוך
שיחות הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

הרה"ק רבי אברהם דוב אוירבך מאבריטש זי"ע, ה"בת עין"

יומא דהילולא – י"ב כסלו תר"א

הרה"ק רבי אברהם דוב אוירבך מאבריטש זי"ע, - ה"בת העין" נולד בסביבות שנת תק"ך לאביו רבי דוד - מגיד מישרים בעיר חמלניק. בצעירותו התקרב לרבי הקדוש רבי מנחם נחום מצ'רנוביל ולבנו המגיד מצ'רנוביל, ואף היה מתלמידיו של רבי לוי יצחק מברדיצ'וב בעל ה'קדושת לוי'. נישא לבתו של רבי נתן נטע תלמיד הבעל שם טוב ורבה של אבריטש, ולימים מילא את מקומו ברבנות העיר.

הרבי ידוע באהבתו העצומה לארץ ישראל - ארץ הקודש. בשנת תקצ"א עלה לארץ ישראל והשתכן בעיר צפת, עדת החסידים בעיר קבלה בשמחה גדולה את הרבי ומינו אותו לרבה ומנהיגה של העיר. הרבי נשא את משא העדה בעיר צפת שנים רבות, דאג לכל מחסורם של עניי העיר ולשאר צורכי ציבור, ואף עסק רבות בשיקומה של העיר לאחר פרעות הפלאחים, ורעידת האדמה שפקדו אותה.

בשנת תר"א פרצה מגפה קשה עיר צפת והפילה חללים רבים מבני העיר. אף הרבי הקדוש היה בין הנדבקים במגיפה, ביום י"ב בכסלו אסף הרבי את תלמידיו ואמר להם שהוא עומד להסתלק מן העולם, אולם הבטיח להם שהוא יהיה הקרבן האחרון במגפה. ואכן באותו היום נסתלק הרבי, והמגפה נעצרה. הרבי לא השאיר אחריו זרע של קיימא, אולם השאיר לנו את ספרו הגדול והמפורסם ה'בת עין', שהפך במהרה לאבן יסוד בתורת החסידות ולא מש משולחנם של גדולי ומאורי החסידות.

רעידת האדמה בעיר צפת

צפת, עיר של קדושה, עיר של מסתורין, ההליכה בין בתיה העתיקים תמלא את ליבנו אויר של פסגות, ריח של קדושה. בין הסמטאות המפותלות ניצב בית כנסת עתיק, בית הכנסת הישן של הרבי הקדוש רבי אברהם דוב מאבריטש - הבת-עין. קדושה נפלאה שוררת בו, הן זכות עצומה היא זו לשאת תפילה ליוצר כל במקום כה קדוש ונשגב.

במרכז קיר בית הכנסת ניצב לוח שיש גדול ובו כתוב בזה הלשון 'מה נורא המקום הזה בית מדרש של רבי אברהם דב האדמו"ר מאבריטש, שחזה את הרעש הגדול על צפת בשנת תקצ"ז, ובזכותו הגדולה ניצל חצי בית המדרש מחורבן, והאדמו"ר ותלמידיו שרדו בחיים'.

מעשה נורא הוד עומד מאחורי אותו לוח שיש - אותה המצבה. היה זה יום ראשון בשבוע כ"ד טבת תקצ"ז לפנות ערב, העיר צפת שידעה במשך השנים כמה וכמה רעידות אדמה חזקות. חוותה רעידת אדמה עוצמתית ונוראה שהחריבה תוך כמה דקות שלוש ערים גדולות - שכם, טבריה, וצפת, ואף כשלושים כפרים בגליל נחרבו גם הם. הרוגים רבים גבתה רעידת האדמה, ובצפת לבדה עמד מנין ההרוגים על כאלף שמונה מאות איש, וכשבעת אלפים הרוגים בכל הגליל כולו! העיר צפת ספגה את המכה הקשה ביותר, רוב הקורבנות היו מבני העיר, והעיר הפכה לחרדת אלוקים.

היה זה לעת ערב בין מנחה לערבית. הרבי הקדוש ר' אברהם דב מאבריטש - הבת-עין שהה בבית מדרשו כאשר הוא מוקף בתלמידיו, ולפתע חשו המתפללים שהקרקע רועדת מתחת רגליהם כפשוטו! רעידת אדמה... באינסטינקט טבעי קמו המתפללים נשאו את רגליהם לברוח החוצה למקום פתוח ובטוח, אז כהיום לא היו לאדם שום דרכי התגוננות מאתני הטבע!

"אל נא" נשמע לפתע קולו המרגיע של הרבי, "אל תצאו, התקרבו נא אלי, הבה נעמוד יחד כאן סמוך לארון הקודש". במהירות רבה התקבצו כולם סביב רבם הקדוש מקיפים אותו בטבעת איתנה, והרבי הקדוש השתטח על הארץ בבכי מתפלל לקב"ה שיחוס וירחם על קהל הקודש אשר בעיר צפת.

דקות ארוכות עמדו מתפללים צפופים סביב הרבי, האדמה זעה ונעה, רועדת מחרון אפו של בורא כל עולמים, חרדה עצומה לפתה את לב כולם. ולפתע נשמע קול רעש איום ונורא, אבק מילא את חלל בית המדרש. רעש ולאחריו שקט...

דקות חלפו, האבק החל לשקוע, אט אט העזו המתפללים להרים את ראשם, לשאת את עיניהם לתקרת בית המדרש, ולמראה עיניהם נשמתם כמעט נעתקה. חציה של תקרת בית המדרש איננה! נפלה והתמוטטה לגמרי. אולם החצי השני, התקרה שהייתה מעל ראשם נשארה על מקומה כאילו לא אירע דבר!

זכותו של הרבי הקדוש הבת-עין הגנה על הקהל כולו, לא נפקד מהם איש! עשרות המתפללים ששהו באותה העת בבית המדרש נצלו כולם.

נס זה ניכר בכותלי בית המדרש עד ימינו אנו, ניתן לראות כיצד חלק מקירות בית המדרש בנויים חדש, וחלקם הקדמי בסמוך לארון הקודש נשאר על תילו ללא שינוי. ויהי לנס.

תפילה מתוך הכנעה

רבות ניתן לספר על קדושתו הנוראה של רבי אברהם דב מאבריטש - הבת-עין ועל המופתים הרבים אשר התגלגלו סביבו. אולם כגודל קדושתו כך גודל ענוותנותו, הרבי היה ידוע כעניו ושפל ברך. ומרגלא בפומיה "בזמן שאני אומר תורה ברבים אינני מרגיש שעומד אני לפני קהל רב של אנשים, מכוון אני את דעתי לומר את דברי לפני הקב"ה, ומה אכפת לי אם ישנם אנשים ששומעים גם כן את הדברים".

עדות נוספת ישנה לכך בספרו הקדוש של הרבי ה'בת-עין', הספר מלא וגדוש במילי דחסידותא ובהדרכות לעבודת ה'. ורבים רבים מדברי התורה עוסקים בעניינים של ענווה ושפלות. הבה נעמוד על אחד מהם.

בפרשת וארא על הפסוק 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכר את בריתי' כותב הרבי כך: **'עיקר העבודה הוא שיהיה קודם התפלה בחינת הכנעה, ואח"כ יתפלל. ומחמת ההכנעה שיש לו מקודם התפלה - יכול לדבר דבורים בקדושה ובטהרה ובהתלהבות, ונותן בהאותיות שמדבר חיות רוחניות ממש כמו שהיה חיות באותיות בעת בריאת העולם!'**

מלמד אותנו הרבי הקדוש בעל הבית-עין שעיקר עבודת האדם בתפילתו להגיע לתפילה בהכנעה ובשפלות, וכאשר יש בלבו של האדם הכנעה אמתית, 'ונפשי כעפר לכל תהיה', יכול הוא בדיבוריו ובתפילתו להשפיע ברכה ושפע רב! במילותיו יש כוח כפי שהיה בהם בעת בריאת העולם!

לאחר אותה הצלה פלאית מרעידת האדמה, כשחציו של בית המדרש נשאר על תילו, אמר הבת-עין לתלמידיו "בעת שהחל הרעש ראיתי סביבי אבנים מתעופפות לכל עבר בצורה משונה, לא הייתה זו רעידת אדמה רגילה, לא הייתה זו מפולת אבנים, קריסת מבנים והתמוטטות של בתים. נראה היה כמו מישהו נוטל את האבנים משליך וזורק אותם.

מיד הבנתי שניתנה רשות לסיטרא אחרא, הס"מ וחילותיו קבלו אפשרות להשתולל ולהראות את כוחם... כאשר כוחות אלו פועלים אין טעם בהתגוננות על פי דרך הטבע - לברוח אל השדות, אל מקומות פתוחים. כדי להתגבר על הכוחות הרע צריך להכניע את עצמך לפני הקב"ה כניעה מוחלטת, להשתטח על הארץ בפישוט ידיים ורגליים, בהכנעה ובביטול מוחלט. רק כך ניתן לגבור על כחות הרע המשתוללים בחוץ".

ההבדל בין כריעה להשתחוויה

'וכל ברך לך תכרע, וכל קומה לפניך תשתחווה', אומרים אנו בתפילת נשמת כל חי. מזכירים אנו שתי לשונות: כריעה, והשתחוויה. כריעה היא על הברכיים, והשתחוויה היא השתטחות גמורה על הארץ.

מהו ההבדל בין כריעה להשתחוויה?

מבאר בעל 'התניא': כאשר אדם כורע על ברכיו, אומנם הוא משתחווה אולם עדיין נשאר לגופו עמידה מסוימת. השתחוויה בפישוט ידיים ורגליים הינה דבר מוחלט, ביטול כל ה'יש' שבאדם, הכנעה גמורה לאדון כל עולמים.

'עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש' אומרת המשנה במסכת אבות (ה ה), אחד מהם 'עומדים צפופים ומשתחווים רווחים'. אומר המגיד הקדוש מקאז'ניץ בספרו 'עבודת ישראל' (ליקוטים לאבות פרק ה): 'עיקר השתחוויה הוא כריעת המחשבה והלב מפני שיחשוב בגדלות הבורא יתברך שמו. וכמו שכתב החכם ר' יחיאל ז"ל וכל קומה לפניך תשתחווה, כי לפני מלך בשר ודם צריך להשתחוות עם הגוף שיהא נראה כפוף, אבל הבורא יתברך שמו שהוא בוחן לבבות יכולים להשתחוות לפניו אף בקומה זקופה רק להשפיל ולהכניע לבבו'.

מלמד אותנו המגיד - ניתן להיות במצב של השתחוויה לפני השם בכל עת! כיצד? כי 'עיקר השתחוויה הוא כריעת המחשבה והלב מפני שיחשוב בגדלות הבורא יתברך שמו'. עיקר השתחוויה הוא ביטול ה'אני' של האדם לפני בוראו. זהו שאומרת המשנה 'עומדים צפופים ומשתחווים רווחים' כאשר בני ישראל היו עומדים בבית המקדש הם היו בבחינת משתחווים, מפני שליבם ומחשבתם היה כנוע לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

הבה נעמוד על נקודה מעניינת התואמת עם רעיון זה. פתח המערה של ציונו הקדוש של הרבי בבית החיים בצפת נמוך מאוד, אין כל אפשרות להיכנס בלא התכופפות. ידוע בשמם של חסידים שדבר זה משקף את הנהגתו של הרבי ואת מה שלימד אותנו כל חייו - להתכופף ולהכניע את עצמינו, לבטל את כל הישות שלנו מול הריבונו של עולם. כאשר מגיעים לציונו של הצדיק כדי להתפלל ולפעול ישועה, אומר לנו הצדיק: תתכופפו! תבטלו עצמכם!

זהו סוד משנתו של הבת עין, רק על ידי ההכנעה תזכו לישועה, רק על ידי השפלות ניתן לזכות להנהגה ניסית מן השמיים.

אינו דומה צדיק בן צדיק לצדיק בן רשע

יסוד זה עובר כחוט השני בספרו הקדוש של הרבי, פעם אחר פעם מחדיר בנו הרבי את עניין ההכנעה והשפלות. בפסוק בפרשת תולדות נאמר (בראשית כה כא) 'ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא, ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו'. אומרים חז"ל הקדושים 'ויעתר לו ה', נענה הקב"ה לתפילתו של יצחק, שאינו דומה תפילתו של צדיק בן צדיק, לתפילתו של צדיק בן רשע.

דברים אלו טעונים ביאור, מה חטא אותו צדיק שכך שאבותיו היו רשעים, וכי תפילתה של רבקה אמנו אינה מספיקה?

מלמד אותנו הבית-עין יסוד נפלא: כאשר עמד יצחק בתפילה על רבקה אשתו, הוא לא ביקש והתפלל בזכות עצמו אלא נתלה בזכות אביו - אברהם אבינו. ביקש מהקב"ה שיפקוד אותו בזכות אביו הצדיק. תפילתו של יצחק אבינו הייתה בהכנעה מוחלטת, הוא לא ביקש דבר בזכותו אלא רק בזכות אביו הצדיק. לכך נעתר הקב"ה לתפילתו, מפני שהתפילה המקובלת ביותר הינה תפילה שבאה מתוך הכנעה ונמיכות הרוח.

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077